

Nedværdigende har det været for disse nye landhåndværkere, der nu blev godsejerens/fabrikantens stavnslundne ejendom fordi de ikke længere nød kongens købstadsbeskyttelse, for nu skulle de springe soldat og få hug igennem flere år, ganske som den gemene landbefolkning. (Den almindelige værnepligt for by som land måtte vente lige til grundloven af 1849.)

Overgang til markedsøkonomi.

Med den frie næringslov af 1857, efter ænevældens fald og grundloven (af 1849), fik alle de gamle kongelige privilegier et skud for boven.

Nu betød det ikke reformer fra dag til dag, og der blev forståeligt nok kæmpet hårdt imod fra de gamle købstadsmestre, der forestillede sig, at billige ufaglærte landhåndværkere straks ville strømme over byens volde, men den udvikling gik knapt så stærkt endnu.

Forsoning mellem håndværk i by og på land.

"Gør ikke den danske håndværkerstand til simple arbejdere under formuende fabriksherrer!"

Sådan dundrede en byskomager & bonde-fører L.A. Hansen på vælgermøder landet over. Vel havde L.A. som ung skomagermester aldrig glemt sin kamp mod al den moderne mak om at ophæve gamle købstadsrettigheder. Nu repræsenterede L.A. imidlertid landhåndværkere/husmænd, hvorfra nogle ville invadere købstaden med deres billige arbejdskraft og gøre bymester som svend arbejdsløse. (Det skal indskydes, at svend som mester stod sammen i fælles kamp mod det ufaglærte "landproletariat". Nok kendte svendene til arbejdsløshed under den gamle beskyttelseslov, men de havde en tryghed i "lavets" hjælpemæsser, som blev langsomt og solidarisk udviklet efter indførelsen af "Markedsøkonomien"). L.A.s ærinde var derimod en samlet styrkelse af land- som byhåndværket.

Uddannelse var nøgleordet for L.A. Hansen. En faglig skole med svendepøver mente han var det bedste våben imod "storkapitalisterne/fabriksherreens" kaping af al ufaglært arbejdskraft især fra landet.

Trods al modstand fra byen ønskede flertallet i

De aulborgske tømrersvendens fæse 1713, samtidens skrin og Menodier

En vinkeltrappemodel (uiført af tømrermest. L.W. Olsen, Roskilde o. 1820)

Svendestykke fra 18-hund-retduliet

L.A. Hansen (1806-77)

L.A. var den fattige skomagermester fra Rindkøbing, der udfærdede sig til at blive det gode borgerskabs „frygtede bonde- Og småkites-ferkæmper, redaktør & politiker under hele forfatningskampen 1848, men han var samtidig ulemmanden for både by- og landhåndværk.

Skomagere og træskomand

Den gamle træskomand i arbejde

De specialiserede „træsko-husmand“ (foto fra Fyn 1870)

rigsdagen en fri næringslov, og nu håbede og ventede byens fattige sig nogle billigere varer og fabriksejerne store fortjenester, for sådan var det forlængst gået ude i Europa.

1-2 miligrænsen blev en lang-lang overgangs-ordning, der berynderlig nok kun bevilgedes købstadens handel & håndværk. Efter loven måtte handlende landboer ikke opføre "høkerbutikker" i en radius af ca. 14 km fra købstaden og landhåndværkeren måtte ikke nærme sig købstaden indenfor en 7-kms afstand, og denne gamle ordning blev ikke ophævet overalt i landet før efter 1920.

Sådan et "forlænget stavnslund" virkede urimelig trykkende på al udvikling i alle vore landsbyer, der måske nok kunne glæde sig over en vis opløsningsstring igennem de næste 30 år. (Men det var også en udvikling, der desværre blev efterfulgt af den kendte nyere tids forretningsdød...herom senere.

"Den tekniske husmand" kaldte man den nye og så-små-industrialiserede middelstand, der skyder op her sidst i 1800 tallet.

Håndværkere, men også småhandlende havde nogle samstemmende interesser. Det sås ikke mindst i de utallige udsalg, som konen passede i forbindelse med mandens produktion som skomager, blikkenslager osv., men det var også dem, der nu virkelig følte sig truet af storkapitalens industri med den nye næringslov.

Ideen med en selvstændig middelstand, der lavede kvalitetshåndværk og havde små udsalg, kom fra det industrialiserede Tyskland. Her havde håndværkerne for længe dannet foreninger, der fik statsstøtte til uddannelse og maskinkøb til værkstederne, ligesom industriarbejderne havde dannet deres egne fagforeninger.

Herhjemme var der folk som nævnte L.A. Hansen, der på tinget kæmpede for øget told på indførte industrivarer, en gennemførelse af svend/mesterprøvet.

En lov om toldbarriererne lykkedes ikke, men værdien af at bevare en håndværksmæssig mellemstand med mesterlære fik regeringens bevilgning samt midler til beskyttelsen af den lille industri eller "den tekniske husmand", der blev arrangeret store håndværksudstillinger, konkurrencer og nu dukker også et håndværksblad op.